

2023-04-05
Ju2023/00880**Justitiedepartementet**Brottsförebyggande rådet
Box 1386
111 93 Stockholm

Uppdrag att studera otillåten påverkan som utövas av systemhotande aktörer och grupperingar

Regeringens beslut

Brottsförebyggande rådet (Brå) får i uppdrag att studera otillåten påverkan som utövas av systemhotande aktörer och grupperingar i Sverige mot enskilda förtroendevalda, politiska partier och beslutande församlingar på alla nivåer. Särskilt fokus ska vara på otillåten påverkan från aktörer och grupperingar inom den organiserade brottsligheten och i kriminella nätverk. Därutöver ska Brå ge en bild av några delar av de kommunala verksamheter som är särskilt sårbara för otillåten påverkan. Brå ska också lämna förslag på åtgärder som kan vidtas av relevanta aktörer.

I uppdraget ska Brå inhämta synpunkter och erfarenheter från relevanta myndigheter, ett urval av kommuner och regioner och andra aktörer.

Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 14 december 2023. Delredovisningen avser en fördjupad analys av systemhotande aktörer och grupperingar utifrån data från Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 april 2025.

Skälen för regeringens beslut

Att otillåten påverkan i form av hot, våld, trakasserier, skadegörelse, korruption och infiltration på olika sätt får fäste i samhället måste motverkas. Otillåten påverkan kan få till följd att den som är utsatt tvekar inför åtgärder, undviker situationer eller agerar så att tjänsteutövningen kan ifrågasättas. Regeringen ser därför mycket allvarligt på påverkansförsök som riktas mot det offentliga. Det gäller inte minst påverkansförsök mot förtroendevalda,

eftersom de i sitt uppdrag representerar medborgarna genom de politiska partierna och i de beslutande församlingarna. Det handlar om att skydda grundläggande demokratiska principer, men också om att motverka tystnadskulturer och framväxten av parallella samhällsstrukturer.

I PTU tillfrågas ordinarie ledamöter i Sveriges riksdag samt kommunala och regionala fullmäktigeförsamlingar om utsatthet för bl.a. hot, våld och trakasserier. I den senaste undersökningen (PTU 2021:13), som avser mellanvalsåret 2020, var det vanligast förekommande att förövaren uppfattades vara en förargad medborgare, en rättshaverist eller en annan förtroendevald. Vad gäller eventuell gruppstillhörighet så uppfattades förövaren tillhöra en högerextremistisk grupp i 15 procent av fallen, en vänsterextremistisk grupp i 10 procent av fallen och en lokal aktionsgrupp eller en intresseorganisation vid 9 respektive drygt 3 procent av fallen. Förövaren uppfattades tillhöra ett kriminellt nätverk i ungefär en procent av fallen. Det finns också rapporter i vilka politikernas kopplingar till systemhotande aktörer inom organiserad mc-brottslighet och högerextrema rörelser har analyserats (Acta Publica, 2022:06, 2022:7).

Det behövs mer kunskap om de systemhotande aktörer och grupperingar i Sverige som ligger bakom otillåten påverkan. Otillåten påverkan är ett verktyg som aktörer och grupperingar inom den organiserade brottsligheten använder sig av för att systematiskt tillskansa sig fördelar och bedriva kriminell verksamhet. Myndigheterna som arbetar i den gemensamma satsningen mot organiserad brottslighet bedömer i sin senaste redovisning (2022) att problemen kan vara mer, eller betydligt mer, utbredda än vad som är känt i nuläget. När den organiserade brottsligheten utövar otillåten påverkan på beslutande organ och förvaltning riskerar det att undergräva tilliten till och förtroendet för de politiska processerna och det offentliga.

Närmare om uppdraget

Brå ska studera otillåten påverkan som utövas av systemhotande aktörer och grupperingar i Sverige mot enskilda förtroendevalda, politiska partier och beslutande församlingar. Brå ska i den mån det är möjligt uppskatta omfattningen av påverkansförsöken, undersöka hur de tar sig uttryck samt analysera dess konsekvenser. Särskilt fokus ska vara på otillåten påverkan från aktörer och grupperingar inom den organiserade brottsligheten och i kriminella nätverk. I den mån det är möjligt ska Brå även analysera inom

vilka områden som kriminella utövar otillåten påverkan och vilka motiv som ligger bakom påverkansförsöken.

Brå ska därutöver belysa otillåten påverkan mot den kommunala förvaltningen i syfte att ge en bild av några delar av de kommunala verksamheter som är särskilt sårbara för otillåten påverkan. Det skulle t.ex. kunna handla om otillåten påverkan som riktas mot socialtjänsten.

Brå ska därutöver göra en samlad bedömning av vilka aktörer eller grupperingar som utgör de största riskerna för otillåten påverkan och på vilket vis, samt utifrån detta bedöma vilka verksamhetsområden och funktioner som är särskilt sårbara för otillåten påverkan. Med utgångspunkt i analysen ska Brå lämna förslag på åtgärder som kan vidtas av relevanta aktörer.

I genomförandet av uppdraget ska Brå beakta pågående utredningsarbete, andra studier och rapporter av relevans för uppdraget och angränsande arbete inom den egna myndigheten. Exempelvis har Brå ett pågående uppdrag om att studera vad möjliggörare och insiders har för roll och funktion för brottslighet som begås av kriminella nätverk som ska redovisas senast den 1 mars 2024 (Ju2022/03704). Brå ska också komplettera myndighetens befintliga metodstöd med kunskap om systemhotande aktörer. Det gäller t.ex. metodstödet Agera mot brott och otrygghet med koppling till parallella samhällsstrukturer och handboken Att förebygga och hantera påverkansförsök.

På regeringens vägnar

Gunnar Strömmer

Johanna Granfors

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Socialdepartementet/SOF

Finansdepartementet/BA, ESA, K, SFÖ

Kulturdepartementet/MD

Polismyndigheten

Socialstyrelsen

Säkerhetspolisen

Sveriges Kommuner och Regioner